

**Budowanie wypowiedzi ustnej na podstawie tekstu literackiego i ikonicznego.
Scenariusz warsztatów dla nauczycieli języka polskiego liceów
ogólnokształcących i techników**

Autor: Kinga Białek

Czas: 4 godz. dydaktyczne

Cele zajęć:

Uczestnik po zajęciach:

- określa wymagania związane z tworzeniem wypowiedzi ustnej na podstawie tekstu literackiego i ikonicznego,
- wymienia zadania ucznia budującego wypowiedź ustną na podstawie tekstu literackiego i ikonicznego,
- zna i stosuje zasady budowania wypowiedzi tego typu,
- omawia kolejne etapy pracy ucznia nad budowaniem wypowiedzi tego typu,
- potrafi wykorzystać wiedzę i umiejętności nabyte na szkoleniu w planowaniu lekcji.

Metody pracy: pokaz z elementami wykładu, pogadanka, ćwiczenia praktyczne, dyskusja.

Formy pracy: praca indywidualna, zbiorowa i grupowa (jednolita i zróżnicowana).

Materiały dydaktyczne:

- prezentacja multimedialna „Budowanie wypowiedzi ustnej na podstawie tekstu literackiego i ikonicznego”;
- [Podstawa programowa z komentarzami. Tom 2. Język polski w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum](#);
- [Informator o egzaminie maturalnym od roku szkolnego 2014/2015. Część ogólna](#), CKE, Warszawa 2013;
- [Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015](#), CKE, Warszawa 2013;

- [Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015. Zbiór przykładowych zadań](#), A. Brożek, J. Dobkowska, K. Kozłowska, J. Malik, J. Nocoń, S. J. Żurek, CKE, Warszawa 2014;
- Karty pracy 1-4.

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie, przedstawienie celów warsztatu. (5 minut) [slajdy 2-3]
2. Przypomnienie najważniejszych punktów podstawy programowej przedmiotu język polski na etapach edukacyjnych I-IV w zakresie tworzenia własnej wypowiedzi. (5 minut) [slajd 4]
3. Przypomnienie zasad interpretacji tekstów literackich. (5 minut) [slajd 6-7]
4. Przypomnienie najważniejszych punktów podstawy programowej przedmiotu język polski na IV etapie edukacyjnym w zakresie interpretacji tekstów literackich. (5 minut) [slajdy 8]
5. Stworzenie podręcznego słowniczka pojęć i terminów, którymi – zgodnie z podstawą programową – posługuje się uczeń, czytając tekst literacki. (5 minut) [slajd 9]
6. Prezentacja typów zadań z zakresu kształcenia kulturowo-literackiego opartych na tekstach literackich – ustny egzamin maturalny. (7 minut) [slajd 10]
7. Omówienie kolejnych etapów pracy ucznia nad tworzeniem wypowiedzi monologowej w oparciu o tekst literacki. Wykorzystanie **Karty pracy 1**. (18 minut) [slajdy 11-23]
8. Przypomnienie zasad interpretacji ikonicznych tekstów kultury z pomocą teorii komparatystycznych (nurt krytyki tematycznej, przekładu intersemiotycznego etc.). (5 minut) [slajd 25]
9. Przypomnienie najważniejszych punktów podstawy programowej przedmiotu język polski na IV etapie edukacyjnym w zakresie interpretacji tekstów ikonicznych. (5 minut) [slajd 26]

10. Prezentacja typów zadań z zakresu kształcenia kulturowo-literackiego opartych na tekstach ikonicznych – ustny egzamin maturalny. (7 minut) [slajd 27]
11. Omówienie kolejnych etapów pracy ucznia nad tworzeniem wypowiedzi monologowej w oparciu o tekst ikoniczny. Wykorzystanie **Karty pracy 2**. (18 minut) [slajdy 28-36]
12. Praca w czterech grupach – tworzenie planu wypowiedzi ustnej zgodnie z zadaniem zapisanym na **Karcie pracy 3A** (grupa I i II) lub **3B** (grupa III i IV). (12 minut) [slajd 37-39]
13. Prezentacja wyników pracy grupowej – odczytanie utworzonych planów wypowiedzi monologowej; uwagi uczestników i osoby prowadzącej, podsumowanie pracy grupowej. (20 minut)
14. Jak w procesie nauczania przygotowywać ucznia do budowania wypowiedzi ustnej z zakresu kształcenia kulturowo-literackiego w oparciu o literackie i ikoniczne teksty kultury? Dyskusja, wymiana pomysłów, doświadczeń. Stworzenie katalogu rozwiązań, wskazówek metodycznych. (10 minut) [slajd 40]
15. Praca w czterech grupach – opracowywanie scenariuszy lekcji, w czasie których uczniowie będą doskonalić umiejętności budowania wypowiedzi ustnych z zakresu kształcenia kulturowo-literackiego w oparciu o ikoniczne i literackie teksty kultury. Wykorzystanie **Karty pracy 4A** (grupa I i II) lub **4B** (grupa III i IV). (30 minut) [slajd 41-43]
16. Prezentacja wyników pracy grupowej – odczytanie przygotowanych scenariuszy zajęć; uwagi uczestników i osoby prowadzącej, podsumowanie pracy grupowej. (20 minut)
17. Podsumowanie warsztatów. (3 minuty) [slajd 44]

Załączniki: karty pracy 1-4.

KARTA PRACY 1.

- Proszę przeanalizować polecenie. Czego oczekuje się od zdającego?
- Proszę przeczytać załączony tekst literacki. Co mówi tekst? Proszę wskazać w tekście miejsca znaczące – ważne cytaty i dokonać próby uogólnienia.
- Proszę stworzyć listę ważnych pojęć, słów-kluczy.
- Jaka jest główna myśl tekstu? Proszę sformułować uogólnienie.
- Proszę przywołać konteksty. W jakich tekstach kultury podaje się receptę na szczęście?

Jakie recepty na szczęśliwe życie można znaleźć w tekstach kultury? Odpowiedz, odwołując się do Pieśni IX Jana Kochanowskiego oraz innych tekstów kultury.

Jan Kochanowski

Pieśń IX (Księgi pierwsze)

Chcemy sobie być radzi?
Rozkaż, panie, czeladzi,
Niechaj na stół dobrego wina przynaszają,
A przy tym w złote gęśli albo w lutnię grają.

Kto tak mądry, że zgadnie,
Co nań jutro przypadnie?
Sam Bóg wie przyszłe rzeczy, a śmieje się z nieba,
Kiedy się człowiek troszcze więcej, niżli trzeba. [...]

Próżno ma mieć na pieczy
Śmiertelny wieczne rzeczy;
Dosyć na tym, kiedy wie, że go to nie minie,
Co z przejrzienia² Pańskiego od wieku mu płynie.

A nigdy nie zabłądzi,
Kto tak umysł narządzi,
Jakoby umiał szczęście i nieszczęście znosić,
Temu mężnie wytrzymać, w owym się nie wznosić.

Chwałę szczęście stateczne³:
Nie chce li też być wieczne,
Spuszczę⁴, com wziął, a w cnotę własną się ogarnę
I uczciwej chudoby⁵ bez posagu pragnę.

Nie umiem ja, gdy w żagle
Uderzą wiatry nagle,
Krzyżem padać i świętych przenajdować⁶ dary,
Aby łakomej wodzie tureckie towary
Bogactwa nie przydały
Wpadwszy gdzie między skały;
Tam ja bezpiecznym sercem⁷ i pełen otuchy
W równej fuście⁸ popłynę przez morskie rozruchy

Jan Kochanowski, *Pieśń IX*, [w:] tenże, *Pieśni*, oprac.
L. Szczerbicka-Słęk, Wrocław 2008.

1 *Być sobie radzi* – cieszyć się razem.

2 *Z przejrzienia* – z postanowienia, z przewidzenia.

3 *Stateczne* – niezmiennie.

4 *Spuszczę* – oddam.

5 *Chudoba* – skromny dobytek.

6 *Przenajdować* – zjednywać.

7 *Bezpečnym sercem* – sercem wolnym od obaw.

8 *Fusta* – rodzaj statku.

Źródło: [Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015. Zbiór przykładowych zadań](#),

A. Brożek, J. Dobkowska, K. Kozłowska, J. Malik, J. Nocoń, S. J. Żurek, CKE, Warszawa 2014, s. 9.

KARTA PRACY 2.

- Proszę przeanalizować polecenie. Czego oczekuje się od zdającego?
- Proszę dokonać analizy i interpretacji załączonego tekstu ikonycznego. Co pokazuje tekst? Jakie elementy ikoniczne możemy wyróżnić? Jakie znaczenie można im przypisać?
- Jaki przekaz niesie tekst? Proszę sformułować uogólnienie – tezę interpretacyjną.
- Proszę przywołać konteksty. Jakie teksty literackie pokazują rolę literatury w życiu człowieka? Jaką rolę w życiu człowieka odgrywają książki w tych tekstach literackich?

Jaką rolę w życiu człowieka odgrywają książki? Omów zagadnienie, odwołując się do zamieszczonego obrazu oraz wybranych tekstów literackich.

Quint Buchholz*, *Książkowa latarnia*, 1992, Galeria Rothweiler w Karlsruhe.

Źródło: [Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015. Zbiór przykładowych zadań](#), A. Brożek, J. Dobkowska, K. Kozłowska, J. Malik, J. Nocoń, S. J. Żurek, CKE, Warszawa 2014, s. 210.

KARTA PRACY 3A.

Proszę zaplanować wypowiedź monologową zgodnie z poleceniem postawionym w załączonym zadaniu.

Czy szlachetne intencje mogą usprawiedliwić nieetyczne postępowanie? Rozważ problem, odwołując się do podanego fragmentu *Dziadów części III* Adama Mickiewicza, całego utworu oraz innego tekstu kultury.

Adam Mickiewicz
DZIADY CZ. III

KONRAD

(śpiewa)

Pieśń ma była już w grobie, już chłodna, –
Krew poczuła – spod ziemi wygląda –
I jak upiór powstaje krwi głodna:
I krwi żąda, krwi żąda, krwi żąda.

Tak! zemsta, zemsta, zemsta na wroga,
Z Bogiem i choćby mimo Boga!

(*Chór powtarza*)

I Pieśń mówi: ja pójdę wieczorem,
Naprzód braci rodaków gryźć muszę,
Komu tylko zapuszczę kły w duszę,
Ten jak ja musi zostać upiorem.
Tak! zemsta, zemsta, *etc. etc.*

Potem pójdziem, krew wroga wypijem,
Ciało jego rozrąbiem toporem:
Ręce, nogi gwoździami przybijem,
By nie powstał i nie był upiorem.

Z duszą jego do piekła iść musim,
Wszyscy razem na duszy usiędziem,
Póki z niej nieśmiertelność wydusim,
Póki ona czuć będzie, gryźć będziemy.
Tak! zemsta, zemsta, *etc. etc.*

Adam Mickiewicz, *Dziela*, wydanie rocznicowe, t. 3: *Dramaty*,
oprac. Z. Stefanowska, Warszawa 1995.

Źródło: [Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015. Zbiór przykładowych zadań](#), A. Brożek, J. Dobkowska, K. Kozłowska, J. Malik, J. Nocoń, S. J. Żurek, CKE, Warszawa 2014, s. 49.

KARTA PRACY 3B.

Proszę zaplanować wypowiedź monologową zgodnie z poleceniem postawionym w załączonym zadaniu.

Czemu służą przedstawienia przyrody w tekstach kultury? Omów zagadnienie, odwołując się do obrazu „Bociany” Józefa Chełmońskiego oraz wybranych utworów literackich.

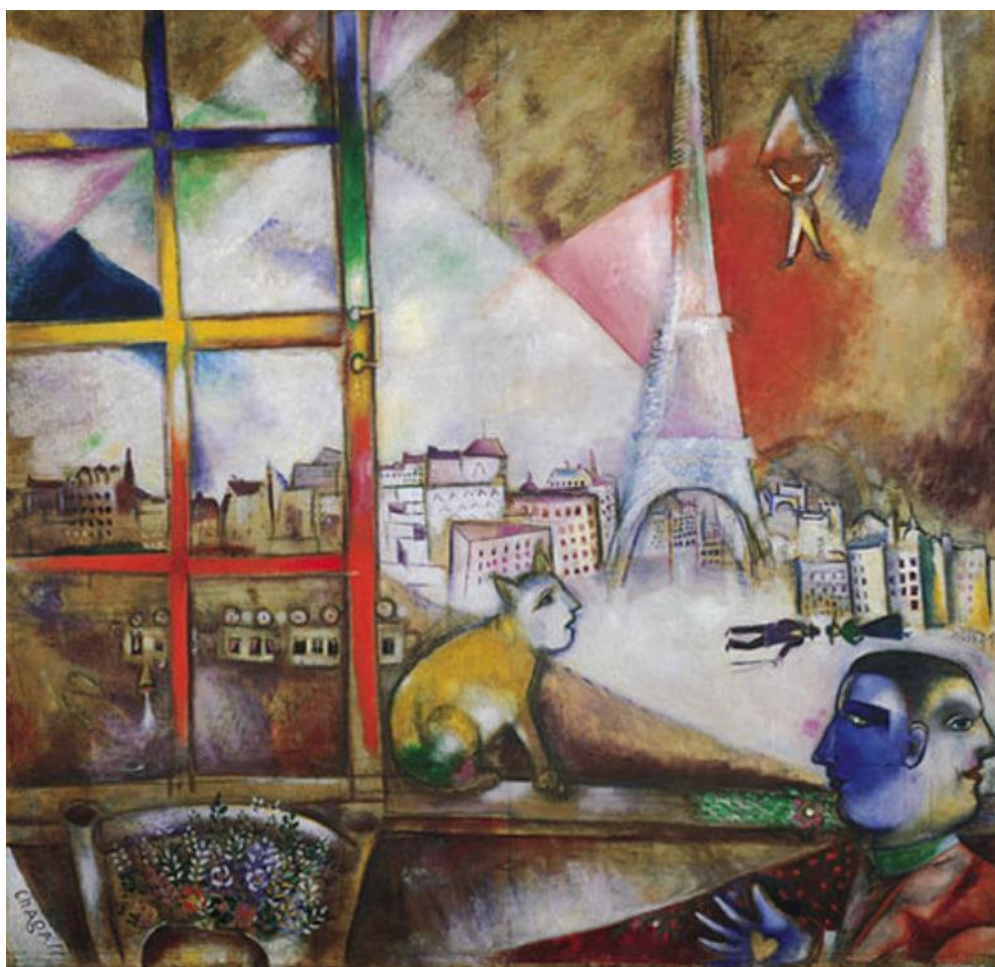
Józef Chełmoński, *Bociany*, 1900, Muzeum Narodowe w Warszawie.

Źródło: [Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015. Zbiór przykładowych zadań](#), A. Brożek, J. Dobkowska, K. Kozłowska, J. Malik, J. Nocoń, S. J. Żurek, CKE, Warszawa 2014, s. 190.

KARTA PRACY 4A.

Proszę opracować scenariusz lekcji języka polskiego dla uczniów IV etapu edukacyjnego, której głównym celem będzie doskonalenie umiejętności budowania wypowiedzi ustnych z zakresu kształcenia kulturowo-literackiego w oparciu o ikoniczne i literackie teksty kultury. Jako podstawowy materiał dydaktyczny proszę wykorzystać poniższe przykładowe zadanie egzaminacyjne.

Jakie wizje miasta można odnaleźć w sztuce i literaturze? Omów zagadnienie, odwołując się do obrazu „Paryż widziany z okna” Marca Chagalla oraz wybranych utworów literackich.

Marc Chagall, *Paryż widziany z okna*, 1913, Guggenheim Museum w Nowym Jorku.

Źródło: [Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015. Zbiór przykładowych zadań](#), A. Brożek, J. Dobkowska, K. Kozłowska, J. Malik, J. Nocoń, S. J. Żurek, CKE, Warszawa 2014, s. 182.

KARTA PRACY 4B.

Proszę opracować scenariusz lekcji języka polskiego dla uczniów IV etapu edukacyjnego, której głównym celem będzie doskonalenie umiejętności budowania wypowiedzi ustnych z zakresu kształcenia kulturowo-literackiego w oparciu o ikoniczne i literackie teksty kultury. Jako podstawowy materiał dydaktyczny proszę wykorzystać poniższe przykładowe zadanie egzaminacyjne.

Czy praca może być interesującym motywem tekstu kultury? Rozważ problem na podstawie obrazu Jean-François Milleta „Zbierające kłosa” i wybranych utworów literackich.

Jean-François Millet, *Zbierające kłosa*, 1857, Musée d'Orsay w Paryżu.

Źródło: [Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015. Zbiór przykładowych zadań](#), A. Brożek, J. Dobkowska, K. Kozłowska, J. Malik, J. Nocoń, S. J. Żurek, CKE, Warszawa 2014, s. 186.